

Asia: OM 15/41/2016

Mietintö ”Tiedustelutoiminnan valvonta”

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne mietinnöstä ”Tiedustelutoiminnan valvonta”

OIKEUSMINISTERIÖLLE

asia: tietosuojavaltuutetun lausunto

Pyydettyinä lausuntonani tiedustelutoiminnan valvontaa koskevassa asiassa esitän kunnioittavasti;

YLEISTÄ

1) lausuttavana olevassa asiassa on kysymys sotilas- ja siviilitiedusteluviranomaisille kaavailtujen uusien toimivaltuuksien käytön valvonnan järjestämisestä.

2) Perustuslain 10.2 § suojaa viestinnän luottamuksellisuutta. Tarkemmin asiasta säädetään tietoyhteiskuntakaaren (917/2014) VI osassa. Luottamuksellisen viestin suojaa valvoo maassamme viestintävirasto. Tietosuojavaltuutetun tehtäviin kuuluu henkilötietojen suojan noudattamisen valvonta sekä mm. ne eräät muut tietoyhteiskuntakaarella mainitut tehtävät.

3) Koska käsiteltävänä olevassa asiassa on siis kysymys luottamuksellisen viestin suojaan rajoittavien toimivaltuuksien käytön valvonnasta, on perusteltua, että aktiivinen valvontatehtävä toimivaltoineen osoitetaan uudelle tiedusteluvaltuutetulle.

4) Tiedustelutoiminnan valvontaa on tarkasteltava myös laajempina kokonaisuutena. Käsitkseni mukaan em tiedusteluviranomaisille esitettyjen toimivaltojen käytön valvonta muodostuisi tuomioistuimen lupaan perustuvasta ennakkolisesta valvonnasta, tiedusteluvaltuutetun tehtäväksi tulevasta jatkuvasta valvonnasta ja kolmantena eduskuntaan perustettavaksi mahdollisesti ehdotettavan tiedusteluvaliokunnan suorittamasta valvonnasta.

5) Kun sitten näiden tiedustelutoimivaltuuksien avulla hankittaisiin henkilötietoja, kuuluisi niiden käsittelyn valvonta tietosuojavaltuutetun (ja oikeusministeriön TATTI-työryhmän 21.6.2017 luovuttaman mietinnön mukaan perustettavan tietosuojaviranomaisen) valvontaan. EU tuomioistuimen ratkaisukäytännön mukaan IP-osoitetta pidetään henkilötietona.

6) Lisäksi tiedusteluvaltuutetun toimintaan kohdistuisi normaali ylimpien lainvalvojien EOA:n ja OKA:n suorittama valvonta.

Kannatan erillisen tiedusteluvaltuutetun viran perustamista.

TIEDUSTELUVALTUUTETUSTA

7) Suomen sitovat kansainväliset perus- ja ihmisoikeusvelvoitteet edellyttävät, että tiedusteluvaltuutettu voisi suorittaa valvontaansa itsenäisesti ja riittävän tehokkaasti. Tätä arvioitaessa on kiinnitettävä huomio viranomaisen a) itsenäisyyteen, b) toimivaltuuksiin, c) resursseihin, d) mahdollisuuksiin toteuttaa rekisteröityjen tiedollisia oikeuksia ja e) tunnettuisuuteen.

8) Tiedusteluvaltuutettu toimisi tietosuojavaltuutetun (jatkossa tietosuojaviraston) yhteydessä. Arvioni on, ettei ehdotettu ratkaisu, joka perustuu kummankin lainvalvontaviranomaisen erillisyyteen aiheuttaisi kuitenkaan ongelmia edellä kohdassa 7 esittämäni kannalta, mikäli kummankin viranomaisen resursseista huolehditaan.

9) Eduskunnan tiedusteluvaliokuntaa koskeva esitys on myös tarpeellinen, mikäli sellainen eri valmistelussa päätetään tehdä. Sen myötä kohdassa 1 kuvaamani toimivallan käyttöä koskevan toiminnan valvonta saataisiin sekä etukäteen tapahtuvan tuomioistuimen suorittaman oikeudellisen valvonnan, itsenäisen tiedusteluvaltuutetun suorittaman operatiivisen laillisuusvalvonnan ja eduskunnan suorittaman parlamentaarisen valvonnan piiriin.

YHTEENVETO

10) Asiaa koskevassa lainsäädäntötyössä on arvioitava ainakin a) onko kyseinen tiedusteluviranomaisille ehdotettu toimivallan laajennus luottamuksellisen viestin suojan kustannuksella välttämätön (ja tehokas) keino demokraattisessa yhteiskunnassa, eli toimivallan laajennuksen hyväksyttävyyys.

11) Sen lisäksi on arvioitava, onko edellä arvioimani laillisuusvalvontamalli riittävä käsillä olevan perusoikeuden rajoituksen kannalta. Arvioinnin tekemiseksi tulisi luonnollisesti olla tiedossa edellä mainitut kaavailut toimivaltuudet ja ylipäänsä asian perustuslainmukaisuus.

Reijo Aarnio

tietosuojavaltuutettu

Aarnio Reijo
Tietosuojavaltuutetun toimisto